

เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน

Sufficiency Economy in school

ลัญจกร นิลกาญจน์^{*1} ปัญญา เลิศไกร² และสุดาวรรณ มีบัว³

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ²บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Lanjakorn Nilkarn^{*1} Punya Lertgrai² and Sudawan meebua³

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, ²Graduate School, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

³Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน เป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน สามารถประยุกต์ใช้กับการเรียน การสอน เป็นแนวการทำกิจกรรมเสริมในโรงเรียน กิจกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม การพึ่งตนเองเป็นหลัก ที่เน้นความสมดุลทั้ง 3 คุณลักษณะ คือ พอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน เป็นกระบวนการสร้างคนให้กับสังคม ที่เป็นคนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มีวิธีคิด วิธีการควบคุมตนเองในการตัดสินใจดำเนินชีวิต หรือตัดสินใจในกำหนดตนเอง ให้มีจิตใจเข้มแข็ง อดทนต่อสิ่งยั่วยุมีจิตสำนึกที่ดี ใจกว้างมีเหตุผล มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก โดยสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในตัวครูและนักเรียน

โรงเรียนจะจัดกระบวนการเรียนรู้ สร้างคนด้านการงานเป็นทีม ทักษะการประสานงาน ประสานเครือข่ายสร้างความพร้อมที่จะทำงาน การจัดการกิจกรรมโครงการเน้นความพอเพียงที่เกิดจากรากฐานทรัพยากรที่มีในโรงเรียนและในชุมชน พยายามจัดระบบรายได้ที่มีให้สมดุลกับรายจ่ายอย่างมีเหตุผล ประหยัดเก็บออมเงินและแบ่งปันผู้อื่น รู้จักใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรม ภูมิปัญญาที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและในชุมชน ฝึกฝนการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด สร้างสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เน้นการคิดวิเคราะห์ และจัดการอย่างฉลาดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : เศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการสร้างคน การจัดการกิจกรรมโครงการ

Abstract

Sufficiency Economy in school is a guideline for administrators and teachers. They can be applied to teaching and learning, it is a complementary activity in school, community engagement activities, and self-reliance. It emphasizes the balance of the three features: moderate, rational, and immune. It is a process of creating people for society that is the philosophy of Sufficiency Economy for thinking method, controlling method yourself in making a living decision or decides determination on myself, to have strong heart patience with provocation, good conscience. Then they have public mind, take into account the collective benefit by raising awareness among teachers and students.

The school will organize the learning process, build teamwork, and coordination skills networking, build up, ready to work. They make a project activities focused on sufficiency based on resource foundations in schools and in congregations. They try to arrange a balanced income system with reasonable expenses. Save money and share with others. They know the technology and innovation wisdom to correspond to school and community environment. They He practiced smart use of resources, create environmental awareness, focus on thinking, analyzing and managing wisely and environmentally sustainable.

Keyword : Sufficiency Economy, Process of creating people, Project activity management

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่รุนแรงและรวดเร็ว ทำให้คนในสังคมถูกกระแสสังคมกดดันให้ดำเนินชีวิตที่ทันสมัย มีค่าใช้จ่ายในแต่ละกิจกรรม แต่วันมาดมาย การปรับตัวทางรายได้เริ่มมีปัญหา การประกอบอาชีพจึงพยายามปรับตัวตามในลักษณะของการนำเข้าปัจจัยการผลิต ที่ใช้ต้นทุนสูงและมีความเสี่ยงเรื่องการตลาดอย่างมาก การขาดทักษะด้านเทคโนโลยี ทำให้เกิดปัญหาความเคียดปัญหาครอบครัว เป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมามากมาย

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทาง การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ (เศรษฐกิจพอเพียง www.villagefund.or.th) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ หน่วยงานต่างๆ ได้รับเอากระแสพระราชดำรัสของพระองค์ไปเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ แต่ยังมี ความสับสนและเข้าใจผิด พระองค์จึงได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเพิ่มเติมอีกครั้งในวโรกาสมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2541 และวันที่ 23 ธันวาคม 2542 พระราชดำรัสวันที่ 4 ธันวาคม 2540 (สรรเสริญ วงศ์ช่อม) ความว่า เศรษฐกิจแบบพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน โดยแบบพอมีพอกิน หมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ให้มีพอเพียงกับตัวเอง (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2550)

โรงเรียนระดับมัธยม และประถมศึกษาจำนวนมากจะน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาบริหารจัดการสถานศึกษา โดยจัดการเรียนการสอนสอดแทรกแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา ที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาหนุนเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้ภูมิปัญญาความคิดแก้ไขปัญหา (วรดี เลิศไกร จรุงใจ มนต์เลี้ยงและสุชาติ จิตกล้า, 2559) ทำให้เกิดการ

เรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน สภาพแวดล้อมในชุมชนของนักเรียน โดยให้นักเรียนปฏิบัติด้วยตนเองในโรงเรียน และพยายามประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และกรรมการชุมชน เพื่อเผยแพร่ออกสู่การปฏิบัติในครอบครัว และในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นองค์ความรู้อันเป็นสาระสำคัญที่อธิบายถึงแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลาง เน้นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนแบบพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ พึ่งพาจากภายนอกให้น้อยที่สุด การบริหารจัดการครัวเรือน

องค์กรทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียงและมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ด้วยการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ที่รอบคอบ ทั้งนี้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตที่เน้นความสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้ในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันสูง มีความซับซ้อนทางสังคมอย่างมาก ปัญหาข้อขัดข้องทางสังคมที่มีความซับซ้อนจำนวนมากเข้ามารุมเร้าต้องใช้ภูมิปัญญาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลักสู่กับปัญหาที่เกิดขึ้น

เศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาล 9 พระราชทานหลักและกรอบแนวคิดของปรัชญา ดังนี้ (ภักพงค์ ปวงสุข, 2553)

1. เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน (Economic Life Guiding Principles) ในทางที่ควรจะเป็น (i.e. Secularized Normative Prescription) ซึ่งมีฐานคิดจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย (Positive Aspect) และตลอดระยะเวลากว่า 25 ปีที่ผ่านมา มีการทดลองดำเนินโครงการพัฒนาที่หลากหลายในการพัฒนาหารูปแบบที่สอดคล้องกับบริบท สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ชุมชนหลายแห่งมีการพัฒนาแนวทางการดำรงชีวิต และได้พัฒนาที่โดดเด่นใช้เป็นกรณีศึกษา ให้เห็นถึงแนวทางการดำเนินงาน การปฏิบัติการ และตัวอย่างการประยุกต์ใช้ที่เกิดขึ้นจริง (Existence of Empirical Evidence)

2. เป็นปรัชญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืน (Timely/Timeless) จากพระราชดำรัส ในปี 2540 และสามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ และการพัฒนาในสถานการณ์ที่มี การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

3. เป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบ ที่มีการเคลื่อนไหว (Dynamic) เป็นการมองว่าสถานการณ์ในโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา (Uncertainties) ทั้งนี้จากความเชื่อมโยงเครือข่าย (Connectivity) ของปัจจัยต่างๆ ในสังคมออนไลน์

4. เป็นปรัชญาที่มุ่งผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาวโดยเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาระดับรากหญ้า วิกฤตการณ์ในแต่ละช่วงเวลาเพื่อความมั่นคง (Security) และความยั่งยืนของการพัฒนา (Sustainability) มิติทางธรรมชาติ ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ

5. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น (Paradigm Shift) ที่เกิดขึ้นจากการคิดวิเคราะห์จากปรากฏการณ์ สถานการณ์ และความเปลี่ยนแปลง ตลอดจนนโยบายแนวทางอย่างเป็นระบบที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นภัย และป้องกันแก้ไขวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

เป้าหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อธิบายองค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ว่าความพอประมาณ หมายถึงความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป ไม่สุดโต่งเกินไป ขณะเดียวกันความพอดีนั้น ก็จะต้องเป็นไปในลักษณะที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การผลิตและการบริโภคอยู่ในระดับพอประมาณ พร้อมทั้งจะเป็นผู้นำด้านความพอเพียง (Ronald H. Humphrey, 2014) จากพระราชดำรัสด้านความประหยัด ประมวลรู้ว่าสิ่งใดควรจ่าย และสิ่งใดควรรักษาไว้ โดยประมาณตน และประมาณสถานการณ์ เพื่อวิเคราะห์ความพอดีของตน ไม่มากเกินไป หรือน้อยเกินไป กระแสพระราชดำรัสกล่าวถึงสถานการณ์รอบด้านในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจถึงระดับความพอดีของบุคคลองค์การหรือสังคม พอประมาณขนาดไหนต้องใช้การประมาณปัจจัยต่าง ๆ รอบด้าน ทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุผลให้ทราบถึง “ความพอประมาณ” ในระดับ “พอประมาณ” นั้นๆ (สมบัติ กุสุมารตี, 2550)

ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณความมีเหตุผล ความจำเป็นที่จะต้องมีการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในต้องใช้ความรู้ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ต้องนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี (ถวัลย์ มาศจรัส, 2550)

เนื้อหา

การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในโรงเรียน เป็นการพัฒนาระบบการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท สร้างแนวคิดในตระหนักถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันในตัว รวมถึงการพยายามใช้ความรู้ของครู ผู้ปกครองและนักเรียน มาร่วมวางแผนกิจกรรม ใช้ภูมิปัญญาชุมชนมาเป็นหลักคิด เพิ่มความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำต่างๆ โดยมีหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นโรงเรียนที่น้อมนำเอาปรัชญาที่ว่าด้วยการวางรากฐานเบื้องต้น มาเป็นแนวทางสร้างครูและนักเรียนให้เป็นคนพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระกรุณาธิคุณพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยทั้งหลาย โดยไม่จำกัดเฉพาะเกษตรกรเท่านั้น หากแต่ผู้ประกอบสัมมาชีพอื่น และ ผู้บริหารจัดการของโรงเรียนสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืนให้แก่รากฐานของตนเองและหน่วยงานได้ และยังคงกล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะระบบเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูเอง ให้ครูและนักเรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติ จนสามารถอยู่ได้ในระดับพื้นฐานโดยไม่เดือดร้อน สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าทางการงาน และฐานะทางเศรษฐกิจต่อไป โดยอธิบายว่า ความสามารถในการอยู่ได้ในระดับพื้นฐานต้องยึดแนวทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) เป็นหลักในการดำรงชีวิต (สุเมธ ตันติเวชกุล) เพื่อสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง ประกอบด้วย

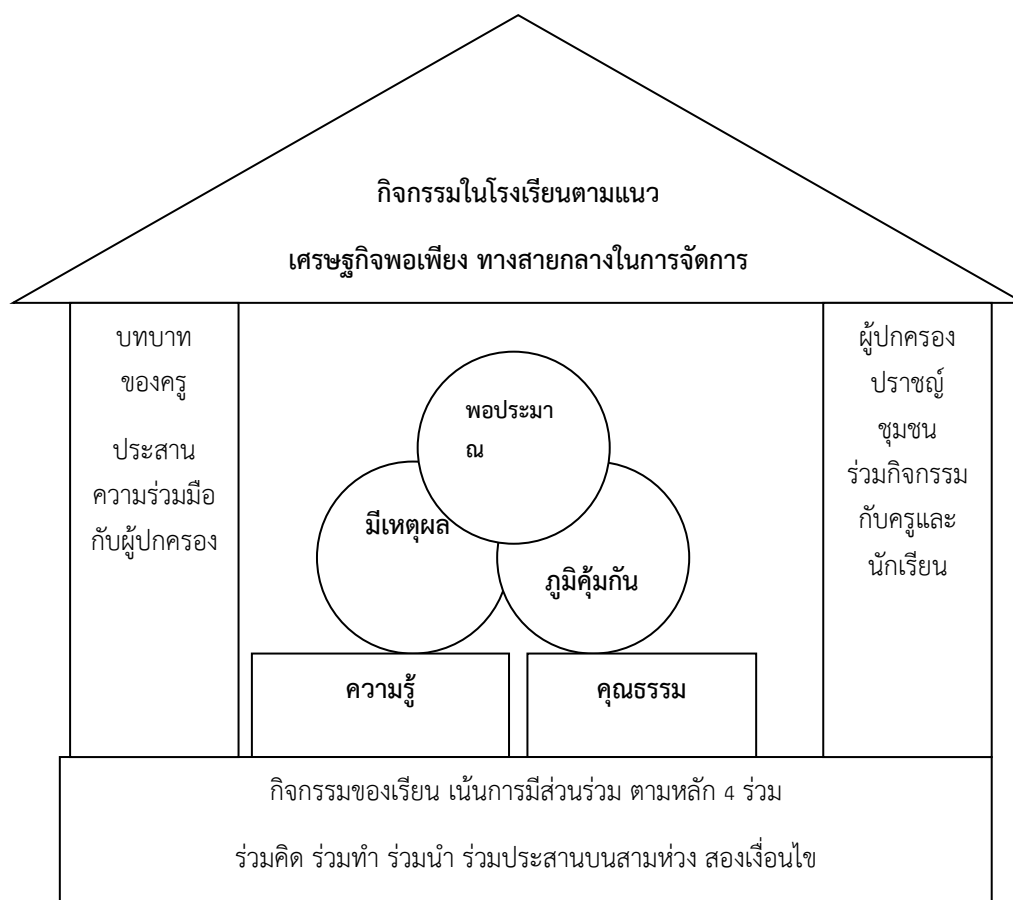
1. พึ่งตนเองทางจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็งไม่ท้อแท้จะประสบความล้มเหลว หรือความยากลำบาก
2. พึ่งตนเองทางสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในสังคม
3. พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทรัพยากรทางสังคมและทรัพยากรทางเศรษฐกิจ
4. พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยีและวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

5. พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นส่วนหนึ่งของธรรมรัฐแห่งชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งในระเบียบวาระริบด่วนของชาติ อันประกอบไปด้วย (ประเวศ วะสี)

1) สร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ 2) สร้างเศรษฐกิจพอเพียง 3) ปฏิรูประบบเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน 4) ปฏิรูประบบรัฐทั้งการเมืองและระบบราชการ 5) ปฏิรูปการศึกษา 6) ปฏิรูปสื่อ 7) ปฏิรูปกฎหมาย ที่เมื่อเชื่อมโยงกันแล้วจะทำให้ประเทศไทยมีฐานะที่เข้มแข็งและเติบโตได้อย่างสมดุล แบบมีขมิมาปฏิบัติที่เชื่อมโยง/สัมพันธ์กับความเป็นครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นเศรษฐกิจที่มีความบูรณาการเชื่อมโยงชีวิต จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นประชาสังคม เน้นการจัดกิจกรรมบูรณาการ (พระมหาเทพรัตน์ อริยวิโส และลัญจกร นิลกาญจน์, 2559) มีความหมายถึงความพอเพียงน้อย 7 ประการ คือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง รักเอื้ออาทรผู้อื่น
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง อนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง รวมแก้ปัญหาปัญหาสังคม ปัญหาความยากจนหรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญญาพอเพียง เรียนรู้ร่วมกัน เท้าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก
6. ตั้งอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเศรษฐกิจมั่นคง
7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ผันผวนอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถรับได้

แผนภาพ แสดง แนวการจัดกิจกรรม ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน

โรงเรียนบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่เป็นตัวตั้ง การดำเนินงานทั้งหมด เน้นการใช้ทรัพยากรที่มี ซื่อเพิ่มเติมเข้ามาเท่าที่จำเป็นหรือน้อยที่สุด ทรัพยากรต้องใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สูญเสียจากกระบวนการดำเนินงานน้อยที่สุด แนวทางนี้จึงต้องเป็น

การประกาศเชิงนโยบาย และการวางแผนดำเนินงาน แผนโครงการต้องเป็นแผนเชิงกลยุทธ์ (Luis R. Gomez-Mejia and David B. Balkin, 2012) นำภูมิปัญญาชุมชน ปราชญ์ชุมชนมาใช้ในการแนะนำเทคนิควิธี การนำเอาทักษะเฉพาะของบุคคลในพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามจังหวะเวลาที่เหมาะสม (อรวณ แซ่อึ้ง, หัสชัย สิทธิรักษ์ และลัญจกร นิลกาญจน์, 2559) ใช้นวัตกรรมชุมชนมาสร้างผลงานออกมาดีกว่าปกติ

ความพอประมาณ คณะทำงานของโรงเรียนดำเนินงานบนฐานคิดด้านความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไปในการใช้ทรัพยากรการดำเนินงาน โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนและคณะทำงานจากชุมชน จะวางแผนโครงการ หรือแผนกิจกรรมโดยใช้วัสดุ อุปกรณ์ท้องถิ่นที่มีอยู่เป็นหลัก การนำนวัตกรรม หรือเทคโนโลยีมาเสริมบนฐานความพอประมาณ (ปัญญา เลิศไกรและ ลัญจกร นิลกาญจน์, 2559) เพื่อให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพ ให้ผู้ร่วมกิจกรรมทั้งหมดและนักเรียนได้เรียนรู้ถึงการคิดวางแผนและดำเนินกิจกรรมอย่างพอประมาณที่เป็นจริง

ความมีเหตุผล หลักการและเหตุผลในการคิดโครงการ การวางแผนเชิงกระบวนการใน การดำเนินงาน มาจากเหตุผลที่เป็นจริง ทั้งในโรงเรียนและพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม แผนงานทุกขั้นตอน จะมีเหตุผลที่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะทำกิจกรรมนั้น ต้องวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างรอบคอบ ในการนี้ครูจะต้องแนะนำจัดการให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ถึงวิธีคิด วิธีการวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมชีวิตในโอกาสต่อไป

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น คณะทำงานต้องตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้น และผลกระทบที่จะตามมาในเชิงลบล่วงหน้า จะนำมาวางแผนบริหารความเสี่ยงเพื่อสร้างแนวทางป้องกันแนวทางแก้ไขล่วงหน้า (กฤตพร แซ่แง สายจันทร์และกัลยกร ภิญโญ, 2558) เป็นลักษณะของการสร้างภูมิคุ้มกันที่เกิดขึ้นในตนตลอดเวลา จากการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่อาจจะเกิดขึ้น บนฐานความรู้ และคุณธรรม

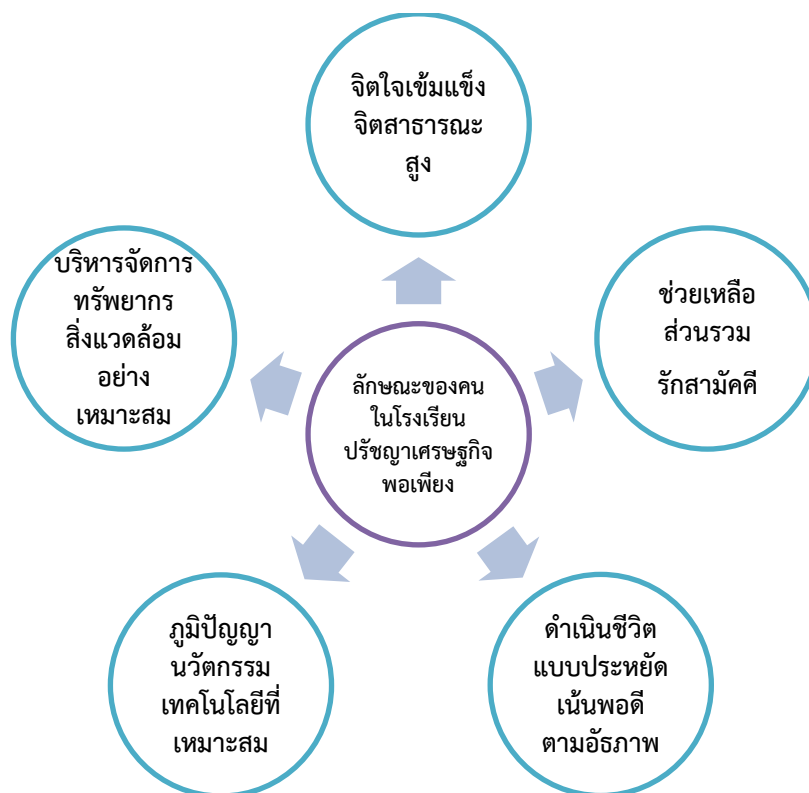
เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้รอบคอบและระมัดระวังในการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียน และสร้างแบบอย่าง แบบแผนในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้ความรู้ หลักวิชาการเป็นต้นแบบให้นักเรียนได้เรียนรู้ และสร้างกิจกรรมให้นักเรียนและผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้มีประสบการณ์ตรง ทั้งเรียนรู้จากการใช้ภูมิปัญญา และหลักวิชาการในการวิเคราะห์ประยุกต์ใช้โดยตรง

เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึงการยึดมั่นปฏิบัติตามคุณธรรมอย่างเคร่งครัด ทั้งความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียรพยายาม ที่ทางโรงเรียนตระหนักและเน้นย้ำ สอดแทรกในการดำเนินงานทุกกิจกรรมสร้างความความรับผิดชอบตนเอง ต่อสังคม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก และเน้นการแบ่งปันเอื้อเฟื้อเกื้อกูลคนในสังคม

สรุป

เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน โดยคณะผู้บริหาร ครูผู้สอน สามารถประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน การทำกิจกรรมเสริมในโรงเรียน กิจกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยพิจารณาจากความสามารถในการพึ่งตนเองเป็นหลัก ที่เน้น

ความสมดุลทั้ง 3 คุณลักษณะ คือ พอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันมาประกอบ การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

แผนภาพ แสดง ลักษณะของคนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ลักษณะของคนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการบริหารจัดการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน คือกระบวนการในการสร้างคน ให้มีวิจิตร วิจารณ์ควบคุมตนเองในการตัดสินใจดำเนินชีวิต หรือตัดสินใจในกำหนดตนเอง การร่วมสร้างและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ 5 ประการ คือ

1. จิตใจ ต้องมีจิตใจเข้มแข็ง ฝึกควบคุมตนเองให้อดทนต่อสิ่งยั่วยู่ให้ต้องใช้จ่ายสิ่งที่ไม่จำเป็นมีจิตสำนึกที่ดี มีแนวคิดเชิงบวก เป็นคนใจกว้าง มีจิตเอื้อเฟื้อ สามารถประนีประนอมอย่างมีเหตุผล มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก โดยสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในตัวครูและนักเรียน

2. สังคม พร้อมช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคีกับกลุ่มคนในสังคม พร้อมสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม ทักษะการประสานงาน ประสานเครือข่ายสร้างความพร้อมที่จะทำงาน ที่เกิดจากรากฐานทรัพยากรที่มีในโรงเรียนและในชุมชน

3. เศรษฐกิจ ฝึกให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอดี กินพอดี ใช้อย่างพอดี อยู่อย่างพอดีตามอัธภาพ และประกอบอาชีพสุจริตหรือหารายได้อย่างสุจริต ด้วยความขยัน อดทนใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น พยายามจัดระบบรายได้ที่มีให้สมดุลกับรายจ่ายอย่างมีเหตุผล ประหยัดเก็บออมเงินและแบ่งปันผู้อื่น

4. เทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรม ภูมิปัญญาที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและในชุมชน เรียนรู้ที่จะนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง โรงเรียนและสังคม

5. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดกระบวนการเรียนรู้ให้รู้จักทั้งครูและนักเรียน ให้ใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด สร้างสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เน้นการคิดวิเคราะห์และการจัดการอย่างฉลาดรอบคอบ สามารถเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีวิถีคิดเชิงกระบวนการในการดูแลสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤตพร แซ่แง สายจันทร์ และกัลยกร ภิญโญ. (2558, มกราคม-มิถุนายน). การประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาชุมชนเป็นพื้นที่แบบพึ่งตนเองและยั่งยืน ADP ลำทับ จังหวัดกระบี่. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 7(1).
- ภักพงศ์ ปวงสุข. (2553). *เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษาเกษตร*. กรุงเทพมหานคร: มินเซอร์วิซซ์พพลายลิมิตเต็ด พาทเนอร์ชิพ.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2550). *Model. การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์).
- สมบัติ กุสุมาวสี. (2550). หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาองค์กร. เอกสารสัมมนา. (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์)
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.(2550). *วิชาการประจำปี 2550 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปัญญา เลิศไกร. (2558). *ทฤษฎีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ปัญญา เลิศไกร, ลัญจกร นิลกาญจน์. (2559, กรกฎาคม-ธันวาคม). การเก็บข้อมูลวิจัยชุมชนภาคสนาม. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 8(2).
- พระมหาเทพรัตน์ อริยวิโส, ลัญจกร นิลกาญจน์. (2559, กรกฎาคม-ธันวาคม). รูปแบบการจัดกิจกรรมบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม วัดพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 8(2).
- วรดี เลิศไกร, จรุงใจ มนต์เลี้ยง และสุชาดา จิตกล้า. (2559, มกราคม-มิถุนายน). การจัดกิจกรรมของเล่นภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยกรณีเทศบาลตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 8(1).
- อรรวรรณ แซ่อึ้ง, หัสชัย สิทธิรักษ์ และลัญจกร นิลกาญจน์. (2559, มกราคม-มิถุนายน). การถอดบทเรียนการผลิตไบโอดีเซลจากน้ำมันพืชนครศรีธรรมราช. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 8(1).
- Luis R. Gomez-Mejia and David B. Balkin. (2012). *Management People I Performance I Change*. New Jersey: Pearson.
- Ronald H. Humphrey. (2014). *Effective Leadership*. Singapore: Sage.

ผู้เขียน

ดร.ลัญจกร นิลกาญจน์

อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
e-mail: lunjakon@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เลิศไกร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
e-mail: punya97lert@gmail.com

ดร.สุดาวรรณ มีบัว

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
e-mail: sudawan_mee@nstru.ac.th